

MÜKERRİRLERE ÖZGÜ İNFAZ REJİMİ VE DENETİMLİ SERBESTLİK TEDBİRİ

Peculiar to Persistent Violators Execution System and
Probation Measure

Mehmet KURT¹

ÖZET

Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular 5237 sayılı TCK'nın 58. maddesinde düzenlenmiştir. Aynı maddede mükerrer suçlu ile özel tehlikeli suçlular olarak kabul edilen itiyadî suçlu, suçu meslek edinen kişi ve örgüt mensubu suçlu hakkında hükmolunan cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infaz edileceği, cezanın infazından sonra da denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilmiştir.

765 sayılı Türk Ceza Kanununda tekerrür, şahsa bağlı cezayı artırıcı bir neden olarak kabul edilmişti. Bir suçtan dolayı mahkûm olan şahsın, cezasını tamamen çektikten veya yasal nedenlerle cezanın düşmesinden sonra, Kanunda belirlenen süre içerisinde bir başka suçu işlemesi halinde ikinci suçundan dolayı verilen ceza artırılmaktaydı. 01.06.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda ise tekerrür, cezayı artırıcı bir neden olarak kabul edilmemiş; “Güvenlik Tedbirleri” kapsamında 58. maddede düzenlenmiştir. Bu çalışmada öncelikle, tekerrür konusu irdelenmeye çalışılmış; tekerrürün tanımı ve hukuki niteliği, tekerrürün çeşitleri, tekerrürün koşulları ve sonuçları ele alınmıştır. Tekerrürün sonuçları arasında bulunan cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesi ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması konularından ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise özel tehlikeli suçlular ve haklarında uygulanacak infaz rejimlerine yer verilmiştir.

205

Anahtar Kelimeler: Tekerrür, mükerrer, özel tehlikeli suçlular, infaz, denetimli serbestlik

ABSTRACT

Recidivism and special dangerous criminals are regulated under Article 58 of the Turkish Penal Code (Law No. 5237). It is envisaged under the same law that the sentence imposed on habitual criminals, viewed as the persistent criminal and special dangerous criminals shall be enforced in accordance with the

¹ Silivri Cumhuriyet Savcısı.

enforcement regime peculiar to persistent criminals and probation shall be applied to them after the enforcement of the sentence.

The recidivism under the Old Turkish Penal Code (The Law No. 765) was envisaged as a personal aggravated reason. In case the person sentenced for this crime following the execution of his/her sentence or quashing of his/her conviction committed another crime within the period prescribed in the law, the sentence given for his/her second crime increased. Recidivism is not foreseen as an aggravated reason under the Turkish Penal Code which came into force on 1 June 2006. It is regulated within the context of security measures under Article 58. Recidivism is examined in the first place in this study. In this context, definition, legal character, types, conditions and results of the recidivism are elaborated. Execution of the sentence which is among the results of the recidivism in accordance with the enforcement

Keywords: Recidivism, persistent criminal, special dangerous criminals, enforcement

***

GİRİŞ

206 ————— “Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular” 5237 sayılı TCK'nın 58. maddesinde “Güvenlik Tedbirleri” bölümünde düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK sistemi içerisinde düzenlenen tekerrür hükümleri ile 765 sayılı TCK sistemi içerisinde düzenlenen tekerrür hükümleri birbirinden oldukça farklıdır. Bu çalışmada, öncelikle tekerrür konusu incelenmeye çalışılmış; bu kapsamda, tekerrürün tanımı ve hukuki niteliği, tekerrürün çeşitleri, tekerrürün koşulları ve sonuçları ele alınmıştır. Tekerrürün sonuçları arasında bulunan cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesi ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanması konularından ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise, özel tehlikeli suçlular ve haklarında uygulanacak infaz rejimlerine yer verilmiştir.

I. TEKERRÜRÜN TANIMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

Arapça kökenli bir isim olan tekerrürün kelime anlamı ‘tekrarlanma’dır². Ceza hukuku anlamında tekerrür ise, daha önceden işlemiş olduğu bir suç nedeniyle mahkûm edildikten sonra yeni bir suç işleyen kişinin durumu-

---

² Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, www.tdk.gov.tr/TR/Genel/SozBul.aspx?, 30.01.2010.

dur³. Bu durumda olan kişiye ise mükerrer denilmektedir. TCK'nın 58. maddesinin gerekçesinde tekerrürün, “kişinin daha önce işlediği suç nedeniyle belli bir cezaya mahkûm edilmiş olmasına rağmen suç işlemede gösterdiği kararlılıkla toplum açısından tehlikeliliğini ifade ettiği” belirtilmiştir. Tekerrür, failin önceki mahkûmiyetten etkilenmediğini, suç işlemekteki inat ve ısrarını gösterdiği için, mükerrer hakkında özel bir infaz rejiminin uygulanması durumu ortaya çıkmıştır⁴.

Tekerrür 5237 sayılı TCK'nın 2. bölümü olan “Güvenlik Tedbirleri” bölümünde, 58. maddede “Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular” madde başlığı altında düzenlenmiştir. Tekerrür, 5237 sayılı TCK'da “Güvenlik Tedbirleri” arasında düzenlenmiş olmakla birlikte, doktrinde tekerrürün bir güvenlik tedbiri olup olmadığı tartışmalıdır⁵. Tekerrürün güvenlik tedbiri olup olmadığı tartışmasında varılacak sonuç, öncelikle ceza kanunlarının zaman yönüyle uygulanması açısından önemlidir. TCK'nın 7/3 maddesi, başlangıçta, “*Güvenlik tedbirleri hakkında, infaz rejimi yönünden hüküm zamanında yürürlükte bulunan kanun uygulanır.*” şeklinde düzenlenmişti. 29.06.2005 tarihli 5377 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerle, sözü edilen düzenleme, “*Hapis cezasının ertelenmesi, koşullu salıverilme ve tekerrürle ilgili olanlar hariç; infaz rejimine ilişkin hükümler, derhâl uygulanır.*” şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklikte “infaz rejimine ilişkin hükümler” ifadesine yer verilmesi ve tekerrürün de bundan ayrık tutulması, ‘güvenlik tedbirleri’ başlığı altında düzenlenmiş olan tekerrürün, aslında bir güvenlik tedbiri olmadığını, işlenen ikinci suç nedeniyle cezanın infaz şeklini değiştiren bir kurum olduğunu göstermektedir⁶.

5237 sayılı TCK sistemi içerisinde düzenlenen tekerrür hükümlerinin, infaz hukukuna bakan yönlerinin yanında, maddî hukuka bakan yönleri de bulunmaktadır. TCK'nın 58. maddesinin 3. fıkrasında, “*Tekerrür hâlinde, sonraki suçla ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası*

³ Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Ankara 2008, s. 397; Nevzat Toroslu, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2005, s. 348; İlhan Üzülmez, Türk Hukukunda Tekerrür, Ankara 2003, s. 3; Çetin Arslan / Murat Kayaççek, Suçta Tekerrür, Ankara 2009, s. 23.

⁴ Mehmet Emin Artuk-Ahmet Gökçen-Ahmet Caner Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi Genel Hükümler, c. 2, Ankara 2009, s. 1495-1496; Öztürk-Erdem, s. 398.

⁵ Tekerrürün hukuki niteliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Faruk Erem, “Türk Ceza Kanunu’nda Emniyet Tedbirlerinin Yeri”, İÜHFD, c:1, sayı: 3, Ankara 1944, s. 355; Ayhan Önder, Ceza Hukuku Genel Hükümler, c:3, İstanbul 1989, s: 103; Öztürk-Erdem, s: 397-400; Üzülmez, s. 5 v.d.; Arslan-Kayaççek, s. 43 v.d.

⁶ Öztürk-Erdem, s: 398.

ile adli para cezası öngörülmişse, hapis cezasına hükmolunur.” düzenlemesine yer verilme suretiyle, tekerrür hâlinde, seçimlik cezalardan hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmesi zorunluluğu getirilmiştir. Hükmolunacak cezanın türünü belirleyen bir kurum, salt bir infaz kurumu olarak değerlendirilemez⁷. Uygulamada Yargıtay tarafından da tekerrürün, hem infaz hukukuna⁸ hem de maddî ceza hukukuna ait⁹ karma bir kurum olduğu kabul edilmektedir¹⁰.

II. TEKERRÜRÜN ÇEŞİTLERİ

A. Genel Olarak

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, sadece işlediği suçtan dolayı mahkûm olan bir kişinin yeni bir suç işlemesi yeterli değildir; kabul edilen tekerrür sistemine bağlı olarak, tekerrürün uygulanabilmesi için gereken şartlarda değişmektedir. Tekerrür çeşitleri, tekerrürün esasını ve uygulanabilirlik şartlarını belirlemektedir¹¹.

Doktrinde, tekerrürün şartları açısından başlıca tekerrür çeşitleri; “gerçek tekerrür-varsayılan tekerrür”, “genel tekerrür-özel tekerrür”, “milli tekerrür-milletlerarası tekerrür”, “sürelî tekerrür-süresiz tekerrür” ve “mecburi tekerrür-ihiyari tekerrür” şeklinde sınıflandırılmaktadır.

B. Gerçek Tekerrür – Varsayılan (Mefruz) Tekerrür

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, önceki mahkûmiyet kararıyla verilen cezanın tamamen infaz edilmesi şartı aranıyorsa gerçek tekerrür, önceki mahkûmiyet kararının yalnızca kesinleşmesi şartı aranıyorsa varsayılan tekerrür söz konusu olur¹².

⁷ Tuğrul Katoğlu, Ceza Kanunlarının Zaman Yönünden Uygulanması, Ankara 2008, s. 172; Arslan-Kayanççek, s: 50.

⁸ “tekerrür 765 sayılı TCK’da cezanın artırım nedeni olarak öngörülmuş iken, yeni sistemde koşullu salıverilme süresini de etkileyecek şekilde bir infaz rejimi kurumu olarak düzenlenmiştir.” Yarg. CGK. 30.05.2006, 147/ 149; 19.12.2006, 1-319/302 (Artuk-Gökçen-Yenidünya, s. 1511-1517).

⁹ “5237 sayılı TCK’nın 58. maddesinde düzenlenmiş bulunan tekerrür, güvenlik tedbirlerine ilişkin bölümde yer almakta ise de, anılan düzenleme maddi ceza hukukuna ilişkindir.” Yarg. CGK. 17.04.2007, 10-71/98 (Artuk-Gökçen-Yenidünya, s. 1510).

¹⁰ Arslan-Kayanççek, s. 51.

¹¹ Üzülmöz, s.13.

¹² Kayıhan İçel-Fusun Sokullu Akıncı-İzzet Özgenç-Adem Sözüer-Fatih Selami Mahmutoğlu -Yener Ünver, İçel Yaptırım Teorisi, 3. Kitap, İstanbul 2000, s.200; Artuk-Gökçen-Yenidünya, s. 1496; Öztürk-Erdem, s. 401; Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2007, s. 578; Üzülmöz, s. 13; Arslan-Kayanççek, s. 54.

Gerçek tekerrür sisteminin esasında, hükümlünün uslanıp uslanmadığının ancak cezanın infaz edilmesinden sonra anlaşılması vardır¹³. Cezanın infaz edilmesinde hükümlünün ıslah edilmesi amaçlanır. Dolayısıyla, infaz edilmemiş bir ceza henüz etkisini göstermemiş; hükümlünün ıslahını sağlamamıştır. Bu nedenle, tekerrür hükümlerinin uygulanması için ilk cezanın infaz edilmesi şarttır. Ancak, ilk mahkûmiyet kararıyla verilen cezanın infazından sonra yeni bir suç işleyen kişi, hem hâkimi hem de kanunu hiçe saymış olur; bu durumdaki kişiye karşı, toplumun daha etkili savunma yöntemlerini uygulama hakkı doğar¹⁴.

Varsayılan tekerrür sisteminde, ikinci kez suç işleyen kişi ahlakî kötülüğünü ve suç işlemekteki inat ve ısrarını ortaya koymuştur. Cezanın infaz edilmiş olması her zaman hükümlünün ıslahını sağlamadığı gibi, Devlet cezayı ıslah amacının yanı sıra, toplum düzenini korumada etkili bir unsur olarak da kullanmaktadır¹⁵. Bununla birlikte, gerçek tekerrür sisteminin kabûlü hâlinde, cezanın infazından kaçan kimse ile cezanın infazından kaçmayan iyi niyetli kimse arasında adaletsiz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Cezanın infazından kaçan kimse hakkında tekerrür hükümleri uygulanmamakta, infazdan kaçmayan kimse hakkında ise tekerrür hükümleri uygulanmaktadır; böylelikle, cezanın infazından kaçan kimse adeta ödüllendirilmiş olmaktadır. 5237 sayılı TCK'nın 58. maddesinde, tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, önceden işlenen suç nedeniyle verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olmasının yeterli olduğu, bu cezanın infaz edilmiş olmasının gerekmediği açık bir şekilde belirtilmek suretiyle, varsayılan tekerrür sistemi benimsenmiştir.

C. Genel Tekerrür-Özel Tekerrür

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, önceki mahkûmiyete konu olan suç ile ikinci suçun aynı türden olması aranmıyorsa genel tekerrür sistemi, her iki suçun da aynı türden olması aranıyorsa özel tekerrür sistemi söz konusu olur¹⁶. 5237 sayılı TCK'da tekerrür hükümlerinin uygulanması bakımından, mahkûmiyet hükmüne esas alınan suçlar arasında bir ayırım yapılmayarak, genel tekerrür sistemi benimsenmiştir.

¹³ Demirbaş, s. 578.

¹⁴ Sulhi Dönmezer- Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, c: III, İstanbul 1994, s.127; Üzülmöz, s. 14.

¹⁵ Dönmezer-Erman, s. 127; Üzülmöz, s.14.

¹⁶ Dönmezer-Erman, s.128; Faruk Erem-Ahmet Danışman-Mehmet Emin Artuk, Ceza Hukuku Genel Hükümler, c:II, Ankara 1997, s. 645; Demirbaş, s. 578-579; Öztürk-Erdem, s. 401; Üzülmöz, s. 15-16.

D. Ulusal Tekerrür-Uluslararası Tekerrür

Önceki mahkûmiyet kararının sadece ulusal mahkeme tarafından verilmesi şartı aranıyorsa ulusal (millî) tekerrür sistemi söz konusu olur. Ulusal tekerrür sisteminin kabul edilmesi hâlinde, yabancı mahkemeler tarafından verilmiş olan mahkûmiyet kararları tekerrüre esas alınmaz¹⁷.

Uluslararası (milletlerarası) tekerrür sisteminde ise, önceki mahkûmiyet kararının hangi ülke mahkemelerinde verildiğinin bir önemi bulunmamaktadır. Önceden mahkûmiyet kararı bulunan kimse hakkında, bu mahkûmiyet kararı nerede verilmiş olursa olsun tekerrür hükümleri uygulanacaktır¹⁸.

5237 sayılı TCK'da kural olarak ulusal tekerrür sistemi benimsenmiştir. Ancak bununla birlikte, bazı suçlar bakımından yabancı ülke mahkemeleri tarafından verilen mahkûmiyet kararlarının tekerrüre esas alınacağı hüküm altına alınmak suretiyle, karma bir sistem uygulandığı söylenebilir¹⁹.

E. Süreli Tekerrür-Süresiz Tekerrür

210

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, önceki mahkûmiyet kararından veya bu mahkûmiyet kararının infazından sonra belirli bir zaman dilimi içinde ikinci suçun işlenmesi şartı aranıyorsa süreli tekerrür sistemi; herhangi bir süre sınırlaması olmaksızın, önceki suçtan sonra yeni bir suçun işlenmesinin yeterli olduğu durumda ise süresiz tekerrür sistemi söz konusu olur²⁰.

5237 sayılı TCK'nın 58. maddesinde, tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için 3 ve 5 yıllık süreler öngörülme suretiyle, süreli tekerrür sistemi benimsenmiştir²¹.

F. Mecburi Tekerrür-İhtiyari Tekerrür

---

¹⁷ İçel-(Sokullu) Akıncı-Özgenç-Sözüer-Mahmuoğlu-Ünver, s. 201-202; Dönmezer-Erman, s. 133; Öztürk-Erdem, s. 401; Üzülmöz, s. 18-19; Arslan-Kayanççek, s. 58-59.

¹⁸ İçel-(Sokullu) Akıncı-Özgenç-Sözüer-Mahmuoğlu-Ünver, s. 201-202; Dönmezer-Erman, s. 133; Öztürk-Erdem, s. 401; Üzülmöz, s. 18-19; Arslan-Kayanççek, s. 58-59.

¹⁹ Üzülmöz, s. 19; Arslan-Kayanççek, s. 59.

²⁰ Dönmezer-Erman, s. 131; Artuk-Gökçen-Yenidünya, s. 1497; Üzülmöz, s. 16-17; Arslan-Kayanççek, s. 56-57.

²¹ Toroslu, s. 351.

Kanunda öngörülen şartlar gerçekleştiğinde tekerrür hükümlerinin uygulanması zorunlu ise mecburi tekerrür sistemi, kanunun öngördüğü şartlar gerçekleşmesine rağmen, hâkimin tekerrür hükümlerinin uygulanıp uygulanmaması konusunda takdir hakkı bulunuyorsa ihtiyari tekerrür sistemi söz konusu olur²².

5237 sayılı TCK mecburi tekerrür sistemini benimsemiştir. TCK'nın 58. maddesinde, tekerrür hâlinde hükmedilen cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infaz edileceği belirtilmiş olup, tekerrür hükümlerinin uygulanıp uygulanmaması konusunda hâkime takdir hakkı tanınmamıştır.

III. TEKERRÜRÜN KOŞULLARI

5237 sayılı TCK'nın 58. maddesinde düzenlenen tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için öncelikle, daha önceden işlenmiş bir suçtan dolayı verilmiş bir mahkûmiyet kararının olması, bu mahkûmiyet kararından sonra yeni bir suçun işlenmesi ve son olarak da, eski suçtan verilen mahkûmiyet kararı ile yeni suçun işlenmesi arasında belirli bir sürenin geçmemiş olması gerekmektedir.

A. Önceden İşlenen Suça İlişkin Mahkûmiyet Kararının Bulunması

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, yeni suçtan önce işlenen eski bir suç olmalı; bu suç nedeniyle yapılan yargılama sonucunda bir mahkûmiyet kararı verilmiş olmalı ve bu mahkûmiyet kararı da kesinleşmiş olmalıdır. Taraflara tebligat yapılamayan veya temyiz incelemesi için Yargıtay'da bulunan kararlar kesinleşmiş sayılamayacağından, tekerüre esas alınamaz. Burada sözü edilen mahkûmiyet ceza mahkûmiyeti- dir. TCK'nın 58. maddesinin 1. fıkrasında “ceza” ifadesine; aynı maddenin 2. fıkrasında da “hapis ve adlî para cezasına mahkûmiyet” ifadesine yer verilmiş olup, hapis ve adlî para cezasına mahkûmiyet dışındaki mahkûmiyetler; örneğin, idari para cezaları, disiplin cezaları ve güvenlik tedbirleri, TCK'nın 58. maddesi kapsamında ‘hapis veya adlî para cezası’ niteliğinde olmadıkları için tekerrüre esas alınamaz²³. İdarî para cezalarının yargı makamlarınca verilmiş olması bu durumu değiştirmeyecektir.

Önceden işlenen bir suçtan dolayı mahkûmiyet kararının bulunup bulunmadığı, 5352 sayılı Adlî Sicil Kanunu uyarınca adlî sicil bilgilerine bakı-

---

²² Erem-Danışman-Artuk, s. 653; Dönmezer-Erman, s. 137-138.

²³ Mahmut Koca- İlhan Üzülmez, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2008, s. 496.

larak²⁴ tespit edilir²⁵. Adlî Sicil Kanunu'nun 4. maddesi hangi bilgilerin adlî sicile kaydedileceğini düzenlemektedir. Bu maddeye göre, tekerrür hükümlerinin uygulanmasına esas olan adlî para cezalarının ve hapis cezalarının adlî sicile kaydedilmesi zorunludur. Adlî sicile kaydedilen bilgiler kural olarak tamamen kayıttan çıkarılmamakta; ancak Kanun'un 9. maddesinde belirtilen hâllerde²⁶, adlî sicil kaydından silinerek arşiv kaydına alınmaktadır. Hâlen yürürlükte olan kanunlarda, adlî sicilden silinerek arşiv kaydına alınan mahkûmiyet kararlarının tekerrüre esas alınmayacağına dair bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, adlî sicil kaydından silinerek arşiv kaydına alınan mahkûmiyet kararları, tekerrür hükümlerinin uygulanması için gerekli diğer koşulları da taşımaları hâlinde tekerrüre esas alınacaktır²⁷.

Kısa süreli hapis cezası TCK'nın 50. maddesine göre, adlî para cezasına veya bu maddede belirtilen seçenek tedbirlerden birine çevrilebilir. Aynı maddenin 5. fıkrasına göre; “*asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilmiş olan adlî para cezası veya tedbirdir.*” Bu nedenle, kısa süreli hapis cezası 50. maddede belirtilen seçenek tedbirlerden birine çevrilmiş ise artık hapis cezasının varlığından söz edilemeyeceğinden, tekerrür hükümleri uygulanmaz. Ancak kısa süreli hapis cezası, seçenek tedbirlerden birine değil de adlî para cezasına çevrilmişse, doğal olarak tekerrür hükümleri uygulanabilecektir.

765 sayılı TCK'da tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, önceki mahkûmiyet kararının infaz edilmiş olması veya düşmesi gerekiyordu. Bu uygulama iyi niyetli olarak verilen cezanın gereğini yerine getiren kişilerle, kötü niyetli olarak bir şekilde cezanın infazından kaçmayı başa-

²⁴ Adlî Sicil Kanunu'nun 7. maddesinde adlî sicil bilgilerinin, 10. maddesinde ise arşiv bilgilerinin hangi hâllerde kimler tarafından istenebileceği düzenlenmektedir.

²⁵ “*sanığın gerçek kimlik bilgilerine uygun adli sicil kaydı getirtilmeden hüküm kurulması aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.*” .” (2. CD, 01.10.2007, 2007/9023-2007/12273) (Meşe İçtihat ve Mevzuat Bankası); “*Sanığın adli sicil kaydında yer alan sabıkalardan hangisinin tekerrüre esas alındığının denetime olanak verecek şekilde gösterilmesi gerektiğinin gözetilmemesi hukuka aykırıdır.*” (2. CD, 21.10.2009, 2008/32661-2009/39463) (Meşe İçtihat ve Mevzuat Bankası)

²⁶ Adlî Sicil Kanunu'nun 9. maddesinin 1. fıkrası şu şekildedir: “*Adlî sicildeki bilgiler; a) Cezanın veya güvenlik tedbirinin infazının tamamlanması, b) Ceza mahkûmiyetini bütün sonuçlarıyla ortadan kaldıran şikâyetten vazgeçme ve etkin pişmanlık, c) Ceza zamanasının dolması, d) Genel af, hâlinde Adlî Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne silinerek, arşiv kaydına alınır.*”

²⁷ Koca-Üzülmez, s. 50; Öztürk-Erdem, s. 403-404.

rabilmiş kişiler arasında adaletsiz sonuçların ortaya çıkmasına neden oluyordu; adeta infazdan kaçan kişilere ödül verilmiş oluyor ve suçla mücadelede tekerrür hükümlerinden beklenen fayda elde edilemiyordu²⁸. 5237 sayılı TCK'da tekerrür hükümlerinin uygulanması için, cezanın infaz edilmiş olması şartının aranmayacağı açık bir şekilde düzenlenmiştir²⁹. Bu düzenleme yerinde bir düzenlemedir ve 765 sayılı TCK'ya kıyasla, tekerrür hükümlerinin daha etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayabilecek niteliktedir.

Cezanın ertelenmesi hâlinde, tekerrür hükümlerinin uygulanması açısından 765 sayılı TCK ile 5237 sayılı TCK arasında ciddi bir fark bulunmaktadır: 765 sayılı TCK'nın 95. maddesinin 2. fıkrasında, hükmün verilmesinden başlayan deneme süresinin maddede belirtilen koşullara uygun olarak geçirilmesi hâlinde, “tecil edilmiş olan mahkûmiyet esasen vaki olmamış sayılır.” denilmek suretiyle; deneme süresinin suç işlenmeksizin geçirilmesi hâlinde, ertelenmiş ceza mahkûmiyetinin tekerrüre esas alınmayacağı hüküm altına alınmıştır. 5237 sayılı TCK'nın 51. maddesinin 8. maddesinde ise, denetim süresinin kanunda belirtilen koşullara uygun olarak geçirilmesi hâlinde cezanın infaz edilmiş sayılacağı belirtilmiştir; ertelenmiş ceza mahkûmiyeti, tekerrür hükümlerinin uygulanması için cezanın infaz edilmiş olması şartı da aranmayacağından, her koşulda tekerrüre esas alınacaktır³⁰.

Genel af, mahkûmiyet kararının bütün sonuçlarını ortadan kaldırdığı için; ön ödemede bulunulması, uzlaşma, şikâyetten vazgeçme ve dava zamanışımının dolması gibi durumlarda verilen düşme kararlarında ise, mahkûmiyet kararı söz konusu olmadığı için tekerrür hükümleri uygulanamaz. Ancak, ceza zamanışımının dolması ve özel af hâllerinde, mahkûmiyet hükmü diğer sonuçlarıyla varlığını aynen koruduğundan tekerrür

²⁸ 5237 sayılı TCK'nın 48. Maddesinin Hükümet Tasarısı Gereçesi, İzzet Özgenç, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Ankara 2006, s. 701; Ali Parlar-Muzaffer Hatipoğlu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, Ankara 2007, s: 526.

²⁹ “Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için önceki hükmün kesinleşmesi ve ikinci suçun kesinleşmeden sonra işlenmesi yeterli olup, cezanın infaz edilmiş olmasına gerek bulunmamaktadır.” Yarg. CGK. 17.04.2007, 2007/10-71.2007.98 (Mustafa Artuç-Çetin Akkaya-Cemil Gedikli, 2006-2007-2008 İçtihatları ile Türk Ceza Kanunu, Ankara 2008, s. 345)

³⁰ “5237 sayılı TCK'nın 58. maddesinde düzenlenen tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için tekerrüre esas alınan erteli mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesi ve denetim süresi içinde yeni suçun işlenmiş olması yeterli olduğundan tebliğnamedeki bozma düşüncesine iştirak edilmemiştir.” Yarg. 10. CD, 27.09.2006, 2006/8233-2006/10720 (Artuç-Akkaya-Gedikli, s. 357)

hükümleri uygulanacaktır³¹. Mahkûmiyet kararına konu olan fiil, sonradan yürürlüğe giren bir kanunla suç olmaktan çıkarılmışsa, lehe kanun ceza mahkûmiyetinin tüm sonuçlarını ortadan kaldırdığından tekerrüre esas olmayacaktır³². Mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi hâlinde, bu kararlar tekerrüre esas alınmaz. Çünkü sanığın beş yıllık denetim süresi içerisinde kasten yeni bir suç işlememesi ve belirlenen yükümlülüklere uygun davranması hâlinde, açılan davanın düşürülmesine karar verileceğinden, bir mahkûmiyet kararının varlığından söz edilemeyecektir³³.

B. Yeni Bir Suçun İşlenmesi

1. Genel Olarak

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, önceden işlenen suçtan dolayı verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesinden sonra yeni bir suçun işlenmesi gerekir. İşlenen bu yeni suç ile önceden işlenen suçun tür ve niteliğinin aynı veya farklı olmasının esas itibarıyla önemi bulunmamaktadır³⁴. Bununla birlikte, kasıtlı bir suçun temel şeklini ya da daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerini bir yıl içinde ve farklı zamanlarda ikiden fazla işleyen kişi TCK'nın 6. maddesi uyarınca itiyadî suçlu kabul edildiği için, TCK'nın 58. maddesinin 9. fıkrası uyarınca, fail hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanacaktır.

Kanun tarafından yasaklanan ve cezalandırılan bir fiil olan suçun, teşebbüs aşamasında kalması ya da iştirak hâlinde işlenmesi tekerrür hükümlerinin uygulanması açısından önemsizdir. Zira maddede geçen suç kavramını kapsamına, suçun özel görünüm şekilleri de girmektedir. Tekerrüre esas olan suçlardan birinin doğrudan kastla diğerinin olası kastla işlenmesi de tekerrür hükümlerinin uygulanmasına engel değildir³⁵.

Sonradan işlenen suçun yaptırımı adlî para cezası veya hapis cezası olmalıdır. Kabahatler Kanunu kapsamında verilen idari yaptırımlar tekerrüre esas teşkil etmez³⁶.

31 Toroslu, s. 349-350; Demirbaş, s. 581; Sedat Bakıcı, Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Ankara 2007, s. 1132.

32 Koca-Üzülmez, s. 497; Öztürk-Erdem, s. 403.

33 Arslan-Kayançiçek, s. 106.

34 Toroslu, s. 351.

35 Koca-Üzülmez, s. 498; Öztürk-Erdem, s. 405.

36 Koca-Üzülmez, s. 496.

2. Tekerrür Hükümlerinin Uygulanmayacağı Hâller

Tekerrür hükümlerini düzenleyen TCK'nın 58. maddesinde kural olarak bütün suçlardan dolayı tekerrür hükümlerinin uygulanmasını benimsemiştir. Bununla birlikte, madde metninde tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı hâller de ayrıca belirtilmiştir. Buna göre;

- *Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz.* Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, önceki suç kasıtlı suç ise sonraki suçun da kasıtlı suç olması; önceki suç taksirli suç ise sonraki suçun da taksirli suç olması gerekmektedir. Önceki suçun taksirli, sonraki suçun kasıtlı olması ya da önceki suçun kasıtlı, sonraki suçun taksirli olması hâlinde tekerrür hükümleri uygulanamayacaktır. Kasıtlı suçlarla taksirli suçlar arasında tekerrür hükümlerinin uygulanmamasının nedeni, kasıtlı suçlarda kanunu aykırı davranma iradesinin bulunmasına rağmen, taksirli suçlarda böyle bir iradenin olmamasıdır³⁷.

- *Sırf askerî suçlarla diğer suçlar arasında tekerrür hükümleri uygulanmaz.* Sırf askerî suçların tekerrüre esas alınmamasının nedeni, bu suçların asker tarafından gerçekleştirilen özel görev nedeniyle, askerî özellikteki ihlalleri ilgilendiren özel yaptırımları gerektirmesidir³⁸. Bunun yanı sıra, Adli Sicil Kanunu'nun 5. maddesinde sırf askerî suçlara ilişkin mahkûmiyet hükümlerinin, adli sicile kaydedilmeyecekleri hüküm altına alınmıştır.

- *Kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imâl ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçları hariç olmak üzere; yabancı ülke mahkemelerinden verilen hükümler tekerrüre esas olmaz* (m. 58/4). Yukarıda "Tekerrür Çeşitleri" bölümünde de açıklandığı üzere, 5237 sayılı TCK'da kural olarak ulusal tekerrür sistemi benimsenmiştir. Ancak bununla birlikte kasten öldürme, kasten yaralama, yağma, dolandırıcılık, uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti ile parada veya kıymetli damgada sahtecilik suçları bakımından yabancı ülke mahkemeleri tarafından verilen mahkûmiyet kararlarının tekerrüre esas alınacağı hüküm altına alınmak suretiyle, karma bir sistem uygulandığı söylenebilir³⁹.

---

³⁷ Koca-Üzülmez, s. 499.

³⁸ Dönmezer-Erman, s. 168; Arslan-Kayanççek, s. 115.

³⁹ Üzülmez, s. 19; Arslan-Kayanççek, s. 59.

Fiili işlediği sırada on sekiz yaşını doldurmamış olan kişilerin işlediği suçlar dolayısıyla tekerrür hükümleri uygulanmaz (m. 58/5). Kanun koyucu, on sekiz yaşını doldurmadan suç işleyerek mükerrir duruma düşen kişilerin, suç işlemekteki ısrarını bu kişilerin davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olmasına bağladığı için, bu kişilerde tehlikelilik hâlinin olmadığını kabul etmektedir⁴⁰. Maddede önceki suçun mu yoksa sonraki suçun mu on sekiz yaşını doldurmadan işleneceğine dair bir açıklık bulunmamakla birlikte, on sekiz yaşını doldurmadan önce işlenen fiiller hiçbir şekilde tekerrüre esas oluşturmayacağından, önceki suçun on sekiz yaşını doldurmadan önce işlenip işlenmediğine bakılmalıdır⁴¹.

C. Yeni Suçun Belirli Bir Süre İçerisinde İşlenmesi

Tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için son şart, yeni suçun önceden işlenen suçun infazından sonra belirli bir süre içerisinde işlenmiş olmasıdır⁴². TCK'nın 58. maddesinin 2. fıkrasına göre:

“Tekerrür hükümleri, önceden işlenen suçtan dolayı;

a) Beş yıldan fazla süreyle hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren beş yıl,

b) Beş yıl veya daha az süreli hapis ya da adli para cezasına mahkûmiyet hâlinde, bu cezanın infaz edildiği tarihten itibaren üç yıl,

geçtikten sonra işlenen suçlar dolayısıyla uygulanmaz.”

Kanunda tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için, önceden verilen cezanın infaz edilmiş olması şartı aranmamıştır. Bununla birlikte, önceden verilen cezanın infazından sonra, üç ve beş yıllık sürelerle tekerrür hükümlerinin uygulanmasına bir sınırlama getirilerek, süresiz tekerrür

⁴⁰ Koca-Üzülmez, s. 500.

⁴¹ Özgenc, Gazi Şerhi, s. 701; Özbek, s. 612; “Sanığın tekerrüre esas alınan Sungurlu Asliye Ceza Mahkemesinin 2002/55-93 sayılı hükümlülük kararında 765 sayılı TCK'nın 55/3. maddesinin uygulanması karşısında; 5237 sayılı TCK'nın 58/5. maddesi gözetildiğinde sanık hakkında 58. maddesinin uygulanamayacağının gözetilmemesi hukuka aykırıdır.” Yarg. 6 CD. 06.02.2007, 12456-1601 (Artuç-Akkaya-Gedikli, s. 356)

⁴² “Sanık hakkında kurulan hükümde, tekerrüre esas alınan ilamın kesinleşme şerhini havi tasdikli bir sureti dosyaya getirilerek 5237 sayılı Yasanın 58. maddesinde belirtilen süreler yönünden bir değerlendirme yapıldıktan sonra sonucuna göre uygulama yapılması gerektiğinin gözetilmemesi hukuka aykırıdır.” Yarg. 3 CD. 04.04.2007, 2007/30-2007/2910 (Artuç-Akkaya-Gedikli, s. 353)

sistemi kabul edilmemiştir⁴³. Maddede belirtilen sürelerin cezanın infazından sonra başlatılması, önceden verilen cezanın infazından kaçan hükümlünün sonraki suçta tekerrür hükümlerinin uygulanmasından kurtulmasını önleyecektir⁴⁴.

IV. TEKERRÜRÜN SONUÇLARI

A. Genel Olarak

5237 sayılı TCK'nın tekerrüre bağladığı sonuçlar, 58. maddenin 3, 6, 7 ve 8. fıkralarında belirtilmiştir. Buna göre, tekerrürün başlıca sonuçları; seçimlik cezalarda hapis cezasına hükmetme zorunluluğu, cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesi ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasıdır.

B. Seçimlik Cezalarda Hapis Cezasına Hükmetme Zorunluluğu

TCK'da tekerrürün ilk sonucu, tekerrür hükümlerinin uygulanacağı sonraki suç için seçimlik ceza öngörülmesi hâlinde kendini göstermektedir. Kanun'un 58. maddesinin 3. fıkrasında, "Tekerrür hâlinde, sonraki suçta ilişkin kanun maddesinde seçimlik olarak hapis cezası ile adlî para cezası öngörülmüşse, hapis cezasına hükümlenir." hükmüne yer verilmektedir. Bu düzenlemeyle birlikte, tekerrür hâlinde seçimlik ceza olarak adlî para cezasının verilme imkânı ortadan kaldırılmıştır. Bu durumda hâkim, tekerrür hükümlerinin uygulanmasını gerektiren sonraki suç için kanunda seçimlik olarak hapis cezası ile adlî para cezasının öngörüldüğü hâllerde, hapis cezasını seçmek zorundadır. Seçimlik cezalardan hapis cezasının seçilmesinin sonucu olarak ta öngörülen hapis cezası kısa süreli hapis cezası olsa bile, 50. maddenin⁴⁵ 2. fıkrasındaki sınırlama nedeniyle aynı maddenin 1. fıkrasında belirtilen adlî para cezasına çevrilemeyecektir⁴⁶.

Tekerrür nedeniyle zorunlu olarak seçimlik cezalardan hapis cezasının seçilmesi hâlinde de TCK'nın 58. maddesinin 6. fıkrası uyarınca,

---

⁴³ Özgenç, Gazi Şerhi, s. 701.

⁴⁴ Bakıcı, s. 1133.

⁴⁵ 5237 sayılı TCK'nın 50. maddesinin 1. fıkrasında, "Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre; a) Adlî para cezasına, ... çevrilebilir." hükmüne yer verilmiş; aynı maddenin 2. fıkrasında ise, "Suç tanımında hapis cezası ile adlî para cezasının seçenek olarak öngörüldüğü hâllerde, hapis cezasına hükmedilmişse; bu ceza artık adlî para cezasına çevrilmez." hükmüyle 1. fıkraya bir istisna getirilmiştir.

⁴⁶ Koca-Üzülmez, s. 501.

mükerrirlere özgü infaz rejimi ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanacaktır⁴⁷.

C. Cezanın Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimine Göre Çektirilmesi Ve Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanması

Tekerrür halinde hükmolunan ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infaz edilir ve cezanın infazından sonra da denetimli serbestlik tedbiri uygulanır. Mükerrirlere özgü infaz rejimi ve denetimli serbestlik tedbiri sonraki bölümlerde ele alınacaktır.

V. ÖZEL TEHLİKELİ SUÇLULAR

A. Genel Olarak

Çağdaş ceza hukukunda hukukî bir kavram olarak kullanılan tehlike hâli, bir kimsenin doğuştan veya çevreden gelen etkiler nedeniyle suç işleme hususundaki eğilimi⁴⁸ ya da hukuka aykırı fiili gerçekleştireceği varsayılan veya düşünülen kimsenin sıfatı⁴⁹ olarak ifade edilebilir.

218 5237 sayılı TCK'da tehlike hâli ayrıca ifade edilmemiş olmakla birlikte, bazı suçlu gruplarına yer verilmiştir. Bunlar; mükerrirler, itiyadi suçlu, suçlu meslek edinen kişi ve örgüt mensubu suçlu olmak üzere başlıca dört gruptur⁵⁰. Kanunda, bu gruplardan mükerrirler ayrıca açıklanarak, bu suç grubundaki kişilere mükerrirlere özgü ayrı bir infaz rejiminin uygulanacağı ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanacağı belirtilmiştir. Tehlike hâli gösteren diğer suçlu grupları hakkında da mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanacağı ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanacağı belirtilmiştir. Görüldüğü gibi, TCK'da mükerrirler, itiyadi suçlu, suçlu meslek edinen kişi ve örgüt mensubu suçlu diğer suçlulara oranla, toplum açısından daha fazla tehlikeli kabul edilmektedir⁵¹.

5237 sayılı TCK tehlike hâlini, cezanın artırılmasını gerektiren ve bu şekilde cezanın kefaref amacını öne çıkaran bir durum olarak değil; önemli bir anlayış değişikliğiyle, verilen cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazı ve cezanın infazından sonrada denetimli serbestlik tedbiri-

---

⁴⁷ Arslan-Kayanççek s. 153-154; karşı görüş için bkz. Ersan Şen, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, c: 1, İstanbul 2006, s. 187.

⁴⁸ Dönmezer-Erman, s. 118.

⁴⁹ Sulhi Dönmezer, "Tehlikeli Hâl" Meselesi", İÜHFİM, C: X, 1944/1-2, s. 181.

⁵⁰ Demirbaş, s. 575.

⁵¹ Özgenç, Gazi Şerhi, s. 704.

nin uygulanması usûlünü getirmek suretiyle, tehlike hâli gösteren suçluyu iyileştirerek yeniden topluma kazandırma ve böylelikle cezanın özel önleme amacını öne çıkaran bir durum olarak değerlendirmektedir⁵².

TCK'nın 58. maddesinin başlığı, "Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular" olarak düzenlenmiştir. Burada "özel tehlikeli suçlular" ifadesiyle itiyadi suçlu, suçu meslek edinen kimseler ve örgüt mensubu suçlular kastedilmektedir⁵³.

B. İtiyadî Suçlu

Pozitivist okul taraftarlarına göre itiyadî suçlu, kendine özgü biyolojik ve psikolojik bir yapıya sahip, anormal bir kimse olup, tehlike hâli en yoğun olan suçludur. Bunun nedeni, birden çok suç işleyen kimsenin yeni bir suç işleme ihtimalinin yüksek olmasıdır⁵⁴. Burada mükerrir suçluyla itiyadî suçlu arasındaki farkı ortaya koymak gerekmektedir. Suç işleme alışkanlığını elde etmemiş olan kimse, mükerrir çok sayıda suç işlemiş olsa dahi, itiyadî suçlu sayılamaz. Çünkü, her defasında tesadüfen olmak koşuluyla, çok sayıda suç işleyerek mükerrir suçlu durumunda olan kimseye itiyadi suçlu denilemez. Tekerrür, itiyadın varlığı için bir belirti olarak değerlendirilebilir ise de, tek başına itiyadın varlığını göstermez⁵⁵.

219

TCK'nın 6. maddesinde itiyadî suçlu, "*kasıtlı bir suçun temel şeklini ya da daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekillerini bir yıl içinde ve farklı zamanlarda ikiden fazla işleyen kişi*" olarak tanımlanmıştır.

Kanundaki tanımlamaya göre, itiyadî suçlunun varlığından söz edebilmek için her şeyden önce, kasıtlı bir suçun işlenmiş olması gerekmektedir. Buradaki kastın olası kast veya doğrudan kast olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Ancak taksirle işlenen suçlar, suçun niteliği ve sayısı ne olursa olsun, kişiyi itiyadî suçlu yapmayacaktır. Suçun teşebbüs aşamasında kalması hâlinde, itiyadî suçluluğun oluşup oluşmayacağı konusunda açıklık bulunmamakla birlikte, itiyadî suçluluğun kabul edilmesinin

⁵² Veli Özer Özbek-Pınar Bacaksız-Koray Doğan, Ceza Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, Ankara, 2007, s. 328.

⁵³ Koca-Üzülmez, s.492.

⁵⁴ Dönmezer-Erman, s. 121; Demirbaş, s. 576; Üzülmez, s. 8.

⁵⁵ Dönmezer-Erman, s. 122-123; Üzülmez, s. 9.

nedeni failin tehlikeli hâli olduğuna göre, teşebbüs hâlinde de itiyadî suçluluk söz konusu olmalıdır⁵⁶.

İkinci olarak, itiyadî suçluluğa esas alınan tüm suçlar, ya birbirleriyle aynı suç olmalı ya da birbirlerinin nitelikli hâli olmalıdır. Bu şart itiyadî suçlu kapsamını çok daraltmaktadır⁵⁷.

Üçüncü olarak, kişinin itiyadî suçlu sayılabilmesi için 'ikiden fazla' yani en az üç kez suç işlemesi gerekmektedir.

İtiyadî suçludan söz edebilmek için gerekli olan son şart ise, itiyadî suçluluğa esas alınan tüm suçların 'bir yıl içinde ve farklı zamanlarda' işlenmesi gerekmektedir. Özetle, aynı suçun bir yıl içinde en az üç kez işlenmesi hâlinde itiyadî suçluluktan söz edilebilecektir. Bir yıllık sürenin başlangıcı, ilk suçun işlendiği tarihtir.

220 Kanunda suçun işlenmesinden bahsedildiğine göre, suçtan verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesi gerekmemektedir. Ancak itiyadî suçluluğa esas alınan ilk iki suçun işlendiğinin sabit olması için, ilk iki suç nedeniyle verilen mahkûmiyet kararlarının kesinleşmesi gerekmektedir. Bu nedenle, ilk iki suç nedeniyle verilen mahkûmiyet kararları kesinleştikten sonra, üçüncü suçu işleyen kişi hakkında itiyadî suçluluk söz konusu olabilecektir⁵⁸. Üçüncü suç nedeniyle verilen mahkûmiyet kararının kesinleşmesi beklenmeyecektir⁵⁹. İlk iki suç nedeniyle verilen mahkûmiyet kararlarının kesinleşmesi hâlinde, itiyadî suçlu hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanması da söz konusu olacaktır⁶⁰.

İtiyadî suçlu hakkında verilen ceza, TCK'nın 58. maddesinin son fıkrası uyarınca, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilecek ve cezanın infazından sonra da, denetimli serbestlik tedbiri uygulanacaktır.

Bu konuda tartışılan önemli bir sorun da mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin itiyadî suçlular hakkında da uygulanacağına ilişkin düzenlemenin nasıl anlaşılması gerektiğidir. Mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanması hâlinde, koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için ceza infaz kurumunda geçi-

---

⁵⁶ Özbek-Bacaksız-Doğan, s. 328-329.

⁵⁷ Toroslu, s. 354.

⁵⁸ İtiyadî suçluluğun söz konusu olması için önceden işlenen suçlardan dolayı mahkûmiyet kararı bulunmasına gerek olmadığına dair görüşler için bkz. Öztürk-Erdem, s. 411; Özbek-Bacaksız-Doğan, s.329.

⁵⁹ Arslan-Kayanççek, s. 199-200.

⁶⁰ Özbek-Bacaksız-Doğan, s. 329.

rilmesi gereken süre arttığına göre, bir yıl içerisinde işlenen suçların tümünün infazı bakımından mı yoksa bir kısmının infazı bakımından mı 5275 sayılı Kanun'un 108. maddesinde belirtilen sürelerin uygulanacağı sorusuna yanıt verilmelidir.

Bazıları, bir yıl içerisinde işlenen suçlardan hangisi için hapis cezasına hükmedilmiş ise, söz konusu hapis cezasının infazı ile ilgili olarak koşullu salıverilme konusunda 108. maddedeki sürelerin göz önünde bulundurulması gerektiğini ileri sürmektedir⁶¹. Kanaatimizce, kesinleşmiş bir yargı kararı olmadıkça işlenmiş bir suçtan bahsedilemeyeceğinden, itiyadî suçluluğa esas olan önceki suçlar hakkında hapis cezasına hükmedilmiş olsa bile mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanamaz.

Mükerrirlere özgü infaz rejimi, ancak itiyadî suçluluğa sebebiyet veren üçüncü suçtan itibaren, bu suçların karşılığı olarak hapis cezasına hükmedilmesi koşuluyla uygulanabilir. Tekerrür hâlinde, seçimlik cezanın söz konusu olduğu hâllerde hapis cezasının seçilmesini öngören TCK'nın 58. maddesinin 3. fıkrasında da aynı durum geçerlidir.

İtiyadî suçluluğa esas alınan suçu işleyen kişi 18 yaşından küçük ise, bu durumda itiyadî suçluluğa dair hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı diğer bir sorundur. TCK'nın 58. maddesinin 5. fıkrasında 18 yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiş olduğundan, 18 yaşını doldurmamış olan itiyadî suçlu hakkında da mükerrirlere özgü infaz rejimi ve cezanın infazından sonra deneimli serbestlik tedbiri uygulanamayacaktır⁶².

C. Suçu Meslek Edinen Kişi

5237 sayılı TCK'nın 6. maddesinde suçu meslek edinen kişi, "kısmen de olsa geçimini suçtan elde ettiği kazançla sağlamaya alışmış kimse" olarak tanımlanmıştır.

Buna göre, kişi çok sayıda suç işleyerek itiyadî suçlu veya mükerrir suçlu durumuna düşebilir; ancak işlenen bu suçlar geçim vasıtası olarak kullanılmadıkça, suçu meslek edinen kişiden söz edilemez. Suçu meslek edinme, tekerrürü ve itiyadî suçluluğu aşan bir hâli ifade etmektedir. Mükerrir suçlu ne kadar suç işlemiş olursa olsun, itiyadî suçlu suç işlemeye ne kadar alışık olursa olsun; suç, mükerrir suçlunun ve itiyadî suç-

---

⁶¹ Öztürk-Erdem, s. 411; Arslan-Kayanççek, s. 202.

⁶² Öztürk-Erdem, s. 412; Arslan-Kayanççek, s. 205.

lunun hayatında bir olay hâlidir. Oysa suçu meslek edinen kişi için suç artık bir olay olmaktan çıkmış, olağan yaşam aracı olmuştur⁶³.

Suçu meslek edinen kişinin, yaşamını kısmen suç geliriyle sürdürmesiyle, yaşamını tamamen suçtan elde ettiği gelire bağlaması arasında bir fark bulunmamaktadır. Kanunda bir açıklık bulunmamakla birlikte, suçu meslek edinen kişiden söz edebilmesi için, birden fazla kez suç işlenmiş olması gerekir; ancak bu yeterli değildir⁶⁴. Bunun yanında kişinin yaşam tarzı, davranışları ve işlediği suçların niteliği göz önünde bulundurularak suçtan elde ettiği kazançla yaşamayı alışkanlık hâline getirip getirmediğine her olayda hâkim tarafından karar verilmelidir. Fuhuş için kadın tedarik eden, küçük çocuklara hırsızlık yaptıran ve dolandırıcılık yaparak yaşayan kimseler bu suçun tipik örnekleri olarak sayılabilir⁶⁵.

Suçu meslek edinme ile itiyadî suçluluk aynı kişide birleşebilir. Bu durumda, her iki sıfatın aynı kişide birleştiği mahkûmiyet hükmünde belirtilmeli, ancak hem suçu meslek edinmeye hem de itiyadî suçluluğa aynı hukuki sonuç bağlandığı için mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra da denetimli serbestlik tedbirinin bir kez uygulanmasına karar verilmelidir⁶⁶.

222

İtiyadî suçlu konusunda da ele alındığı gibi, suçu meslek edinen kişi bu kapsamdaki suçları işlediğinde 18 yaşından küçük ise, bu durumda suçu meslek edinen kişi hakkındaki hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı diğer bir sorundur. TCK'nın 58. maddesinin 5. fıkrasında 18 yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında tekerrür hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiş olduğundan, 18 yaşını doldurmamış olan itiyadî suçlu hakkında da mükerrirlere özgü infaz rejimi ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanamayacaktır⁶⁷.

D. Örgüt Mensubu Suçlu

5237 sayılı TCK'nın 6. maddesinde örgüt mensubu suçlu, "bir suç örgütünü kuran, yöneten, örgüte katılan veya örgüt adına diğerleriyle birlikte veya tek başına suç işleyen kişi" olarak tanımlanmaktadır.

⁶³ Üzülmöz, s. 10.

⁶⁴ Özbek-Bacaksız-Doğan, s. 329.

⁶⁵ Toroslu, s.355; Demirbaş, s. 576-577.

⁶⁶ Özbek-Bacaksız-Doğan, s. 329.

⁶⁷ Öztürk-Erdem, s. 412; Arslan-Kayanççek, s. 202.

Farklı suçları işlemek amacıyla oluşturulan bir örgüte mensup olan kim-
senin suç işleme eğiliminin çok yüksek olduğu açıktır. Bundan dolayı, bu
suçluları tehlikeli suçlu saymak ve haklarında tehlikeli suçlulara ilişkin
hükümleri uygulamak doğru bir yaklaşımdır. Kanun'a göre, örgüt men-
subu suçlu sayılmak için bir suç örgütünü kurmak veya yönetmek veya
bu örgüte katılmak ya da ister diğerleriyle birlikte ister tek başına olsun
örgüt adına suç işlemek yeterlidir⁶⁸. Bu koşullardan herhangi birinin ger-
çekleşmesi hâlinde TCK'nın 220. maddesinde ya da 314. maddesinde
belirtilen suç işlenmiş olacaktır.

TCK'nın 58. maddesinde, örgüt mensubu suçlu hakkında da mükerrirlere
özgü infaz rejimi ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri
uygulanacağı⁶⁹ belirtilmiş olmasına rağmen, 5275 sayılı Kanun'un 107.
maddesinde örgüt mensubu suçlular hakkında ayrı bir koşullu salıverilme
hükmü düzenlendiği için, örgüt mensubu suçlu hakkında TCK'nın 108.
maddesinde düzenlenen mükerrirlere özgü infaz rejimi ve cezanın infazı-
nın tamamlanmasından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanamaya-
caktır⁷⁰.

İtiyadî suçlu, suçu meslek edinen kişi veya örgüt mensubu suçluya bağla-
nan hukuki sonuçlarda farklılık olabileceği göz önünde bulundurularak, 223
mahkemece verilecek mahkûmiyet kararında hakkında hüküm verilen
kişinin hangi suçlu grubuna dâhil olduğu açıkça belirtilmelidir⁷¹.

VI. MÜKERRİRLERE ÖZGÜ İNFAZ REJİMİ

Tekerrür durumunda verilen ceza, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre
infaz edilir. 5275 sayılı Kanun'da, mükerrir hükümlülerin koşullu salıve-
rilmeden yararlanabilmeleri için infaz kurumunda geçirmeleri gereken
sürenin artırılması ve ikinci kez tekerrür hükümlerinin uygulanması hâ-
linde koşullu salıverilme hükümlerinin uygulanmaması hükümlerine yer
verilmiştir. Bunun dışında, Kanunda mükerrir hükümlüler açısından özel
bir infaz rejimi uygulanması öngörülmektedir.

---

⁶⁸ Toroslu, s. 356.

⁶⁹ "5237 sayılı TCK'nın örgüt mensubu tanımını yapan 6/j maddesi hükmü de nazara
alınarak örgüt mensubu sayılan sanık hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimine
ilişkin aynı yasanın 58/9. maddesinin uygulanmasına karar verilmesi gerektiğinin
düşünülmemesi," Yarg. 9. CD. 23.03.2006, 201-1821 (Artuç-Akkaya-Gedikli, s. 355).

⁷⁰ Özgenç, Gazi Şerhi, s. 705.

⁷¹ Özgenç, Gazi Şerhi, s. 705.

Mahkûmiyet kararında mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanacağı-
nın belirtilmesi zorunludur (m. 58/7). Kararda mükerrirlere özgü infaz
rejiminin uygulanacağına belirtilmemesi hükümlü açısından kazanılmış
hak oluşturur ve bu durumda mükerrirlere özgü infaz rejimi uygulanamaz.
Uygulamada Yargıtay'ın da bu görüşü benimsediği görülmektedir⁷².

5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinde “Koşullu Salıverilme” kurumu
düzenlenmiş olup; infaz süresini iyi hâlli olarak geçirmiş olmak kaydıyla,
maddenin 2. fıkrasında, “*Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm
edilmiş olanlar otuz yılını, müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiş olanlar
yirmidört yılını, diğer süreli hapis cezalarına mahkûm edilmiş olanlar
cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çektikleri takdirde, koşullu salı-
verilmeden yararlanabilirler.*” hükmüne yer verilmiştir. Aynı Kanun'un
108. maddesinde düzenlenen “*Mükerrirlere Özgü İnfaz Rejimi*”nde ise, “*Tekerrür
hâlinde işlenen suçtan dolayı mahkûm olunan; a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis
cezasının otuz dokuz yılının, b) Müebbet hapis cezasının otuz üç yılının, c) Süreli hapis
cezasının dörtte üçünün, infaz kurumunda iyi hâlli olarak çekilmesi durumunda, koşullu salıverilmeden yararlanabilir.*” denilmektedir. Bir hükümlü normalde, verilen süreli hapis
cezasının 2/3'ünü infaz kurumunda geçirmek suretiyle koşullu salıverilebilirken,
mükerrir hükümlü aynı cezanın 3/4'ünü infaz kurumunda geçirmesi hâlinde koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanabilecektir.

5275 sayılı Kanunun 108. maddesinin 2. fıkrasında, tekerrür nedeniyle
koşullu salıverilme süresine eklenecek miktarın, tekerrüre esas alınan cezanın en
ağırından fazla olamayacağı belirtilmek suretiyle, tekerrür nedeniyle koşullu salıverilme
süresinin artırılmasına bir üst sınır getirilmiştir. Örneğin, 20 yıl hapis cezasına mahkûm
olmuş bir kişinin, daha önceki 8 ay ve 1 yıllık hapis cezası mahkûmiyetleri nedeniyle,
cezasının mükerrirlere özgü infaz rejimine göre infazına karar verilmiş ise, bu kişi
hakkında tekerrür nedeniyle koşullu salıverilme süresine eklenecek miktar, tekerrüre
esas alınan en ağır ceza miktarı olan 1 yıldan fazla olamayacaktır.

⁷² “Sanık hakkında tekerrür koşulları oluşmuş ise de, mahkûmiyet hükmünde 5237 sayılı Kanun'un 58. maddesinin 6. ve 7. fıkralarının uygulanmasına karar verilmemiş olması ve aleyhe yönelen temyiz bulunmaması karşısında CYUY'nın 326/son maddesinde belirtilen, lehe temyiz davası üzerine cezanın aleyhe değiştirilmemesi kuralı uyarınca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının reddine karar verilmelidir.” Yarg. CGK. 2007/10-71.2007.98 (Artuç-Akkaya-Gedikli, s. 345); Bakıcı, s. 1136; Arslan-Kayanççek s. 160.

tır⁷³. Bu hükmün uygulanması için, mahkûmiyet kararında kişinin önceden işlediği suçlardan hangisinin tekerrüre esas alındığının tereddüde yer vermeyecek şekilde açıkça belirtilmesi gerekmektedir⁷⁴.

VII. DENETİMLİ SERBESTLİK

Yakın zamanlara kadar pek fazla bilinmeyen, bugün ise birçok ceza sisteminin ana unsurlarından birisi olan denetimli serbestlik, suç işleyen kişilere daha insani ve etkin davranılması isteğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Denetimli serbestlik kurumuyla birlikte, klasik infaz uygulamalarında yeni bir süreç başlamıştır. Denetimli serbestlik kurumu, toplum içerisinde suçlunun gözetlenmesine, suçluya sosyal yardım faaliyetlerinin uygulanmasına, suçlunun karşılaşılabileceği çeşitli sorunları aşmasına ve çevresiyle uyum sağlamasına, suçlunun sosyal ve hukuksal yükümlülüklerini yerine getirmesine yönelik faaliyetleri kapsamaktadır⁷⁵.

Tarihsel süreç içerisindeki gelişimi, hukuki çerçevesi ve uygulanma şekli ülkeden ülkeye değişen denetimli serbestlik kurumu, günümüzde genellikle erteleme kurumunu tamamlayıcı işlevi olan bir infaz kurumu olarak kabul edilmektedir. Az sayıda ülkenin ceza sisteminde mükerrer hüküm-

⁷³ Mükerrer hükümlüler hakkında ayrıntılı müddetname hesaplamalarına dair örnekler için bkz. Osman Atalay, "Mükerrer Hükümlülerin İnfazında Müddetname Hesaplamaları", Terazi Hukuk Dergisi, sayı: 13, Eylül 2007, s. 113-122.

⁷⁴ "Hangi mahkûmiyetin tekerrüre esas alındığı, tekerrür koşullarının bulunup bulunmadığı ve hükümlü hakkında kaçınıcı kez tekerrür hükümlerinin uygulandığı ve tekerrür nedeniyle hükümlünün cezaevinde kalacağı süreye eklenecek sürenin belirlenmesi için mahkûmiyet hükmünde açıkça hangi hüküm nedeniyle kişinin mükerrer sayıldığı ve hangi mahkûmiyetin tekerrüre esas alındığının belirtilmesi gerekmektedir. Nitekim 5237 sayılı Yasanın 58. Maddesinin 6. ve 7. fıkralarında bu husus açıkça belirtilmiştir. Sanık hakkında tekerrür koşulları oluşmuş ise de, mahkûmiyet hükmünde 5237 sayılı Yasanın 58. maddesinin 6. ve 7. fıkralarının uygulanmasına karar verilmemiş olması ve aleyhe yönelen temyiz bulunmaması karşısında CYUY'nin 326/son maddesinde belirtilen, lehe temyiz davası üzerine cezanın aleyhe değiştirilmemesi kuralı uyarınca Yargıtay C. Başsavcılığı itirazının reddine karar verilmelidir." Yarg. CGK. 17.04.2007, 2007/10-71/2007/98 (Artuç-Akkaya-Gedikli, s. 343-345); "Sanığın tekerrüre esas kabul edilen mahkûmiyet ilamlarının infaz durumunu da gösterir asıl ya da onaylı örnekleri dosyaya getirilmeden ve hangi ilamın tekerrüre esas alındığı denetime olanak verecek biçimde karar yerinde gösterilmeden eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi," Yarg. 9. CD. 12.04.2006, 867-2208 (Artuç-Akkaya-Gedikli, s. 357); "Sanık hakkında, tekerrüre esas alınan ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un 108/2. maddesinin uygulanmasına dayanak oluşturacak ilam örneği getirtilip, bu hükümlülüğün karar yerinde gösterilmesi gerektiğinin gözetilmemesi," Yarg. 4. CD. 03.12.2007, 2006/6406-2007/10255 (Artuç-Akkaya-Gedikli, s. 352).

⁷⁵ Mustafa Tören Yücel, Kriminoloji 'Suç ve Ceza', Ankara 1986, s. 240.

lüler hakkında denetimli serbestlik kurumunun uygulanması öngörülmektedir⁷⁶.

Türk Ceza Sistemi içerisinde öteden beri denetimli serbestlik özellikleri taşıyan yaptırımlara⁷⁷ yer verilmiş olmakla birlikte, 2005 yılına kadar bugünkü anlamıyla bir ‘denetimli serbestlik’ uygulamasının varlığından söz edilemez. 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu⁷⁸ ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da “denetimli serbestlik” ifadesine açıkça yer verilmiş; 03.07.2005 tarihli 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu'nda da, denetimlik serbestlik tedbirinin yerine getirilme şekli düzenlenmiştir.

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliğinin 4. maddesindeki tanımda denetimli serbestliğin, “*Mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde, denetim ve denetleme planı doğrultusunda şüpheli, sanık veya hükümlünün topluma bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı toplum temelli bir uygulamayı*” ifade ettiği belirtilmiştir.

226

Tekerrür hükümlerinin uygulanmasının bir diğer sonucu da mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasıdır. TCK'nın 58. maddesinin 6. fıkrasında, “*mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır.*” hükmü yer almaktadır. Buna göre, mükerrir hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimine göre ceza infaz edildikten sonra, denetimli serbestlik tedbiri uygulanacaktır. Aynı maddenin 7. fıkrasında, “*Mahkûmiyet kararında, hükümlü hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilir.*” şeklinde emre

⁷⁶ Arslan-Kayanççek, s. 169; Denetimli serbestlik kurumunun farklı ülkelerde uygulanma şekli hakkında bkz: Vehbi Kadri Kamer, Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı, Ankara 2007, s. 13-25. Arslan-Kayanççek, s. 169-177.

⁷⁷ Bu yaptırımlar için bkz. Arslan-Kayanççek, s. 177-179.

⁷⁸ 5237 sayılı TCK'nın 58. maddesinin 6. fıkrasında, “mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanır.”; 191. maddenin 2. fıkrasında “Bu suçtan dolayı açılan davada mahkeme, birinci fıkra göre hüküm vermeden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında, tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte, kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, denetimli serbestlik tedbirine karar verebilir.221. maddesinin 5. fıkrasında, “Etkin pişmanlıktan yararlanan kişiler hakkında bir yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine hükmolunur.” hükümlerine yer verilmektedir.

dici bir düzenlemeye yer verildiği için, mahkûmiyet kararında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağına karar verilmemiş olması hâlinde, hükümlü lehine kazanılmış hak oluşur ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanamaz⁷⁹.

Tekerrür hâlinde hâkim tarafından, mükerrirlere özgü infaz rejimine göre cezanın infazından sonra başlamak ve bir yıldan az olmamak üzere bir denetim süresi belirlenecektir (m. 108/4). Bu denetim süresi, gerekçe gösterilmek suretiyle hâkim tarafından beş yıla kadar uzatılabilir (m. 108/6). Hâkim tarafından denetim süresinin uzatılmasına karar verilirken, Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi görevlilerince hükümlü hakkında hazırlanan raporda belirtilen hususlar göz önünde bulundurulur⁸⁰.

Koşullu salıverilen hükümlü hakkında 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesi uyarınca, denetim süresi belirlenmektedir. Tekerrür hâlinde uygulanacak olan denetimli serbestlik tedbiri kapsamında belirlenecek süre, koşullu salıverilmede belirlenen denetim süresi bittikten yani infaz tamamlandıktan sonra başlayacaktır.

Burada üzerinde durulması gereken bir konu da mükerrir hakkında cezanın infazından sonra uygulanacak olan denetimin süresini hangi mahkemenin belirleyeceği sorunudur. Yargıtay'ın birçok kararında da isabetli olarak belirtildiği üzere, denetim süresinin belirlenmesi ve gerektiğinde uzatılması, hükmü veren mahkemenin değil, hükümlünün infaz aşamasındaki davranışlarını da değerlendirerek koşullu salıverilme ile ilgili kararı verecek olan mahkemenin görevidir⁸¹. Çünkü hükümlünün yeniden topluma kazandırılmasında ihtiyaç duyacağı programlar, ancak infaz aşamasındaki süreç değerlendirilerek eksiksiz bir şekilde belirlenebilir. Bu nedenle, mahkûmiyet kararını veren mahkeme TCK'nın 58. maddesinin 7. fıkrası uyarınca sadece, *“hükümlü hakkında mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin*

---

⁷⁹ Bakıcı, s. 1136; Öztürk-Erdem 409.

⁸⁰ Özgenç, Gazi Şerhi, s. 703; Mehmet Kurt, Cezaların İnfazı ve Ceza İnfaz Kurumlarının Sorunları, Ankara 2007, s. 53.

⁸¹ “Mahkûmiyet hükmünde mükerrir olan sanık hakkında TCK'nın 58/7. maddesi gereğince 'mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra da denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına' karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken, denetimli serbestlik tedbirinin süresinin de belirlenmesi,” Yarg. 6. CD. 06.12.2007 tarih 2007/2484-2007/13550 (Artuç-Akkaya-Gedikli, s. 351); İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2010, s. 715.

uygulanmasına” karar vermeli, denetimli serbestlik tedbirinin süresini belirtmemelidir.

5275 sayılı Kanun'un 108. maddesinin 5. fıkrasında, denetim süresinde koşullu salıverilmeye ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmektedir. Buna göre; hâkim, hükümlünün infaz aşamasındaki davranışlarını, kişiliğini ve topluma uyum durumunu değerlendirerek, hükümlünün infaz kurumunda öğrendiği meslek veya sanat dalında ücret karşılığında çalıştırılmasına⁸², hükümlüye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilmesine⁸³ karar verebileceği gibi, hükümlünün denetim süresini herhangi bir yükümlülük yüklenmeksizin veya denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaksızın geçirmesine ya da belirlenen bir yükümlülüğün veya denetimli serbestlik tedbirinin denetim süresi içerisinde kaldırılmasına⁸⁴ da karar verebilir.

Denetimli serbestlik tedbirinin infaz işlemleri Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi görevlilerince yerine getirilir. Hakkında denetimli serbestlik tedbiri kararı verilen hükümlü, öncelikle çağrı kâğıdı ile Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezi'ne çağrılır. Burada denetleme memuru tarafından denetimin süresini, yöntemini ve hükümlünün denetim süresi içerisinde uyması gereken kural ve yükümlülükleri gösteren bir denetleme⁸⁵ ya da denetim planı⁸⁶ hazırlanır. Hükümlünün, denetim süresini de-

228

⁸² 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin 7. fıkrası: “Hükümlü, denetim süresinde, infaz kurumunda öğrendiği meslek veya sanatı icra etmek üzere, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında, ücret karşılığında çalıştırılabilir.”

⁸³ 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin 9. fıkrası: “Hâkim, denetim süresinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir. Bu kişi, kötü alışkanlıklar edinebileceği çevrelerden uzak kalması ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya yanında çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.”

⁸⁴ 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin 10. fıkrası: “Hâkim, koşullu salıverilen hükümlünün kişiliğini ve topluma uyumdaki başarısını göz önünde bulundurarak; denetim süresinin, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmadan veya herhangi bir yükümlülük belirlemeden geçirilmesine karar verebileceği gibi, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasını veya belirlenen yükümlülükleri denetim süresi içinde kaldırabilir.”

⁸⁵ Denetimli Serbestlik Ve Yardım Merkezleri İle Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 96. maddesine göre, TCK'nın 58. maddesinin 9. fıkrası gereğince denetimli serbestlik kararlarına hükmedildiği durumlarda ve rehber görevlendirilmeksizin 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin 7. ve 8. fıkrasında belirtilen yükümlülükler karar verilmesi hâlinde “denetleme planı” hazırlanacağı belirtilmektedir. Denetleme planında hangi hususlara yer verileceği, aynı maddede ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

netleme ya da denetim planına uygun olarak geçirmesi hâlinde denetimli serbestlik kararının infazı tamamlanmış olur⁸⁷.

Hükümlü denetim süresi içerisinde kendisine yüklenen yükümlülüklere uymazsa hâkim tarafından uyarılır (5275 s.k. m. 107/12). Ancak bu uyarıya rağmen hükümlünün yükümlülüklerine uymamakta ısrar etmesi veya suç işlemesi hâlinde 5275 sayılı Kanun'un 12. ve 13. maddesindeki koşullu salıverilmenin geri alınmasına dair hükümlerin uygulanması mümkün değildir. O hâlde, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işleyen ya da kendisine yüklenen yükümlülüklere, hâkimin uyarısına rağmen, uymayan mükerrer hükümlü hakkında uygulanacak bir yaptırım bulunmamaktadır⁸⁸. Buna gerekçe olarak, mükerrer hükümlüler hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasının başlı başına bir yaptırım olduğu, böyle bir yaptırım uygulanarak bu kişilerin cezalarını çektikten sonra doğrudan toplum içine gönderilmedikleri fikri ileri sürülmektedir⁸⁹. Ancak bize göre, denetim süresinde hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç işleyen ya da kendisine yüklenen yükümlülüklere uymayan mükerrer hükümlü hakkında uygulanacak bir yaptırımın bulunmaması bir eksiklik ve bu eksiklik, mükerrirler hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmamasına yol açacak niteliktedir⁹⁰.

Hakkında ikinci defa tekerrür hükümleri uygulanan hükümlü, cezanın infazında koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamaz (5275 s.k. m. 108/3). Burada üzerinde durulması gereken nokta, ilk suçtan sonra teker-rüre esas alınan ikinci suç nedeniyle verilen cezanın infazının tamamlanmasının gerekip gerekmediğidir. Madde metninde, "ikinci kez tekerrür hükümlerinin uygulanması durumunda" hükümlünün koşullu salıveril-meyeceği düzenlendiğine göre; daha önce bir kez tekerrür hükümlerinin uygulanmış olması, bu kapsamda, hükümlünün cezasının mükerrirlere

⁸⁶ Denetimli Serbestlik Ve Yardım Merkezleri İle Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin 97. maddesine göre, 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin 9. fıkrası gereğince rehberlik hizmetine hükmedilmesi durumunda, "denetim planı" hazırlanacağı belirtilmektedir. Denetim planında hangi hususlara yer verileceği, aynı maddede ayrıntılı olarak açıklanmaktadır

⁸⁷ Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri tarafından denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz: Kamer, s. 400-429 ve s. 484-486.

⁸⁸ Özgenç, Gazi Şerhi, s. 704; Hüsnü Aldemir, "Yeni Türk Ceza Kanunu'na Göre Suçta Tekerrür", Terazi Hukuk Dergisi, sayı: 1, Eylül 2006, s. 55.

⁸⁹ Özgenç, Gazi Şerhi, s. 704.

⁹⁰ Aynı görüş için bkz: Kurt, s. 54.

özgü infaz rejimine göre infaz edilmiş ve cezanın infazından sonrada denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmış olması gerekmektedir. Aksi hâlde, “tekerrür hükümlerinin uygulanması” söz konusu olmayacaktır. Bu nedenle, önceki suçu nedeniyle hakkında mükerrirlere özgü infaz rejimi ve cezanın infazından sonra da denetimli serbestlik tedbiri uygulanan hükümlü hakkında, tekerrüre esas olan üçüncü suç nedeniyle verilen cezanın infazında koşullu salıverilme hükümleri uygulanamayacaktır⁹¹.

SONUÇ

Suçta tekerrür ve özel tehlikeli suçlular 5237 sayılı TCK'nın 58. maddesinde düzenlenmiştir. 765 sayılı TCK'da tekerrür, şahsa bağlı cezayı artırıcı bir neden olarak kabul edilmişti. Bir suçtan dolayı mahkûm olan şahsın, cezasını tamamen çektikten veya yasal nedenlerle cezanın düşmesinden sonra, Kanunda belirlenen süre içerisinde bir başka suçu işlemesi hâlinde ikinci suçundan dolayı verilen ceza artırılmaktaydı. 5237 sayılı TCK'da ise tekerrür, cezayı artırıcı bir neden olarak kabul edilmemiş; “Güvenlik Tedbirleri” kapsamında 58. maddede düzenlenmiştir. Güvenlik tedbirleri arasında düzenlenmiş olmasına rağmen, tekerrür, hem infaz hukukuna hem de maddi ceza hukukuna bakan yönleri bulunan karma bir kurumdur. 5237 sayılı TCK'ya göre tekerrür hükümlerinin uygulanabilmesi için gerekli koşullar, önceden işlenen suçtan dolayı verilen bir mahkûmiyet kararının bulunması ve belirli bir süre içerisinde yeni bir suçun işlenmesidir. Tekerrüre bağlanan başlıca sonuçlar ise, seçimsiz cezalarda hapis cezasına hükmetme zorunluluğu ve cezanın mükerrirlere özgü infaz rejimine göre çektirilmesidir. Bu bağlamda, mükerrir hakkında cezanın infazından sonra denetimli serbestlik tedbiri uygulanmaktadır. Denetimli serbestlik kurumuyla birlikte, klasik infaz uygulamalarında yeni bir süreç başlamıştır.

5237 sayılı TCK'da tehlike hâli ayrıca ele alınmamış olmakla birlikte, mükerrirler, itiyadî suçlular, suçu meslek edinen kişiler ve örgüt mensubu suçlular tehlike hâli gösteren suçlu grupları olarak düzenlenmiştir. Kanunda, bu suçlu gruplarının cezasının infazında, mükerrirlere özgü infaz rejiminin ve cezanın infazından sonra da denetimli serbestlik tedbirinin uygulanacağı belirtilmektedir.

***

---

⁹¹ Öztürk-Erdem, s. 408; Belirtilen kaynakta, önceki cezanın infazında sadece mükerrirlere özgü infaz rejiminin uygulanmış olmasının, üçüncü suçta koşullu salıverilme hükümlerinin uygulanmaması için yeterli olduğu belirtilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aldemir Hüsni, "Yeni Türk Ceza Kanunu'na Göre Suçta Tekerrür", Terazi Hukuk Dergisi, Sayı: 1, Eylül 2006.
- Arslan Çetin-Kayanççek Murat, Suçta Tekerrür, Ankara 2009.
- Artuç Mustafa-Akkaya Çetin-Gedikli Cemil, 2006-2007-2008 İçtihatları ile Türk Ceza Kanunu, Ankara 2008.
- Artuk Mehmet Emin-Gökçen Ahmet-Yenidünya Ahmet Caner, Türk Ceza Kanunu Şerhi Genel Hükümler, c. 2, Ankara 2009.
- Atalay Osman, "Mükerrir Hükümlülerin İnfazında Müddetname Hesaplamaları", Terazi Hukuk Dergisi, sayı: 13, Eylül 2007.
- Bakıcı Sedat, Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Ankara 2007.
- Demirbaş Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2007.
- Dönmezer Sulhi, "Tehlikeli Hâl" Meselesi", İÜHFİM, C: X, 1944/1-2.
- Dönmezer Sulhi-Erman Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, c: III, İstanbul 1994.
- Erem Faruk, "Türk Ceza Kanunu'nda Emniyet Tedbirlerinin Yeri", İÜHFD, c:1, sayı: 3, Ankara 1944.
- Erem Faruk-Danışman Ahmet-Artuk Mehmet Emin, Ceza Hukuku Genel Hükümler, c:II, Ankara 1997.
- İçel Kayıhan-Sokullu Akıncı Füsün-Özgenç İzzet-Sözüer Adem- Mahmutoğlu Fatih Selami-Ünver Yener, İçel Yaptırım Teorisi, 3. Kitap, İstanbul 2000.
- Kamer Vehbi Kadri, Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı, Ankara 2007.
- Katoğlu Tuğrul, Ceza Kanunlarının Zaman Yönünden Uygulanması, Ankara 2008.
- Koca Mahmut-Üzülmez İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2008.
- Kurt Mehmet, Cezaların İnfazı ve Ceza İnfaz Kurumlarının Sorunları, Ankara 2007.
- Önder Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, c:3, İstanbul 1989.
- Özbek Veli Özer-Bacaksız Pınar-Doğan Koray, Ceza Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, Ankara 2007.
- Özgenç İzzet, Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Ankara 2006.
- Özgenç İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2010.
- Öztürk Bahri-Erdem Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, Ankara 2008.
- Parlar Ali-Hatipoğlu Muzaffer, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, Ankara 2007.

- Şen Ersan, Yeni Türk Ceza Kanunu Yorumu, c: 1, İstanbul 2006.
Toroslu Nevzat, Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara 2005.
Üzülmez İlhan, Türk Hukukunda Tekerrür, Ankara 2003.
Yücel Mustafa Tören, Kriminoloji 'Suç ve Ceza', Ankara 1986.